

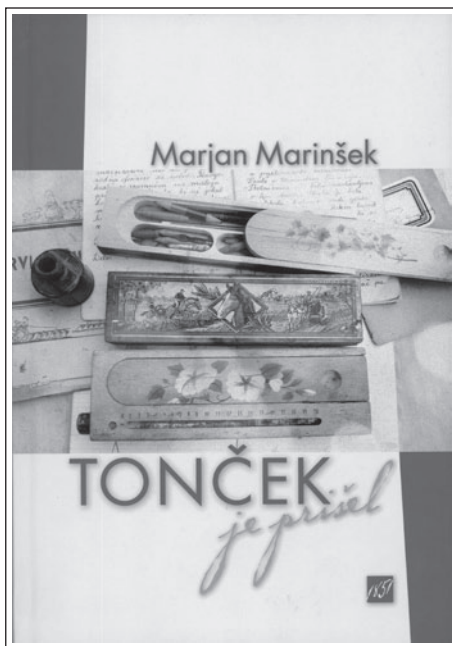
Marjan Marinšek, **Tonček je prišel**, Celje, Celjska Mohorjeva družba, Društvo Mohorjeva družba, 2011, 281 str.

Delo, ki nosi naslov »Tonček je prišel«, je nastalo izpod peresa slovenskega kulturnika, pravnika, citrarja, zbiratelja in ne nazadnje pisatelja Marjana Marinška.¹ Izšlo je leta 2011 pri Celjski Mohorjevi družbi. Avtor nam na podlagi spominov in zgodb, ki jih je slišal, skozi Tončkove dogodivščine pripoveduje o času, ko je zavlada nova oblast, ko so nastopile nove razmere, ko javno izkazovanje verske pripadnosti več ni bilo samoumevno in ko otroci niso imeli vsega v izobilju, temveč so v šolo hodili v zakrpanih oblekah in ponošenih čevljih, ki so jih dobili od starejših bratov in sester.

Delo, ki ga uvrščamo med dokumentarno literaturo, je razdeljeno na tri sklope, ki pa se na nek način skozi zgodbo povezujejo in dopolnjujejo. Prvi del »Okus povojnega časa« je sestavljen iz štirinajstih krajših zgodb. Po kratkem opisu kmečkega življenja na Viharniku po drugi svetovni vojni, se dogajanje kmalu preseli v Javorje, kjer spoznamo naslovnega junaka Tončka. Na začetku zgodbe je predstavljen kot štiriletni fantič, katerega oče je bil v prvi Jugoslaviji banovinski cestni nadzornik, zato se je njihovi hiši reklo tudi »pri nadzornikovih«. Skupaj s starejšima bratoma (Edi in Peč) je Tonček z zanimanjem opazoval kolono umikajočega ljudstva in vojske, ki se je po koncu vojne več dni pomikala iz Podsrenja, skozi Javorje in naprej proti Drenikovemu hribu, proti zahodu, kjer so upali na častno predajo. Otrokom se je kolona zdela neskončno dolga. Za sabo je na cesti in v obcestnih jarkih puščala sledi, ki so še dolgo ohranjale spomin na vojni čas. In medtem ko so te sledi (vojaške kape, skodelice, uniforme, naboji, ...) spodbujale otroško domišljijo v izumljanju novih, v nekaterih primerih tudi nevarnih iger, so se odrasli soočali z novo stvarnostjo. Če so se kmetje še nedolgo tega veselili svobode in nove oblasti, so kaj kmalu spoznali, da tudi v novih razmerah življenje ne bo enostavno.

Drugi del »Tonček je prišel« je sestavljen iz petinštiridesetih krajših zgodb, ki nam pripovedujejo o Tončkovih osnovnošolskih letih. Ko je ta vstopil v prvi razred, je dobil svojo prvo čitanko, ki je bila samo njegova in ob tem so ga preplavili neopisljivi občutki veselja ter zadovoljstva. Kmalu se je prebudila njegova ljubezen do knjig, ki so vse do prihoda kina v Javorje predstavljale otrokom okno v svet, in tako si je v iskanju zanimivih zgodb izposojal knjige v šolski knjižnici, ki pa je na njegovo razočaranje prva leta po vojni ponujala predvsem čtivo sovjetskega porekla. Slednje seveda ni moglo zadovoljiti fantovega hrepenenja po gusarjih, velikanih in podobnem. Še posebej si je želel prebrati knjigo Otroci kapitana Granta in tako sta s sošolcem kovačevim Frančkom, s katerim

1 Marjan Marinšek, slovenski kulturnik, ki je večkrat sodeloval tudi s Slovenskim šolskim muzejem, je umrl 15. 11. 2011. Zapis o M. Marinšku - (Obituary. Marjan Marinšek (1941–2011) - je objavila revija Reading Primers International (RPI) št. 7, avgust 2012, str. 4, ki jo pripravlja Reading Primers Special Interest Group (RP-SIG) pri International Society for Historical and Systematic Research on Schoolbooks. <http://abc-world.nl/resources/texts/news/RPI-7.pdf> (op. B.Š.)

sta bila nerazdružljiva prijatelja, izdelala poseben načrt, kako bosta zaslužila denar ter si z njim kupila ne samo knjigo, temveč tudi barvice in ravnilo. Ob tem nam avtor na nekoliko šaljiv način predstavi otroško zagnanost in vztrajnost, ki pa včasih še ob tako velikem trudu žal ne obrodi sadov. Po drugi svetovni vojni so sicer postale precej priljubljene tudi množične prireditve (npr. sprejemi Titove štafete mladosti) in raznovrstne delovne akcije, pri katerih je vedno znova rad sodeloval tudi Tonček. Tako je s svojimi sošolci med drugim tekmoval v zbiranju starega železa ter za dobrobit domovine uničeval majske in koloradske hrošče, katere so njegovi učitelji v duhu takratnega časa označili za sovražnike naroda, ki jih je treba pokončati tako kot Italijane in Nemce. Poleg omenjenih najdemo v knjigi seveda še veliko več Tončkovih prilog.

V tretjem delu »Resnične učiteljske zgodbe« podrobneje spoznamo življenja dvaindvajsetih učiteljev s Kozjanskega (Anteja Potočnika, Anice Kos, Maksa Kosa, Ljudevita Komarja, Olge Mikša, Pavle Prohinar, Minke Hafner, Cilke Lipnik, Jožka Čepina, Marice Širec, Jožeta Širca, Mira Klančnika, Marije Klančnik, Tinčka Lorgerja, Zinke Lorger, Adele Rauter, Francija Bizjaka, Vide Bizjak, Anice Čepin, Fride Prešiček, Lada Prešička, Marije Koželj), ki so v različnih časih službovali v različnih krajih. Zelo hitro nas prevzame občutek, da smo nekatere zgodbe že slišali, da so nam znane, da so se nas že dotaknile. In res, če polistamo nekaj strani nazaj, prepoznamo posamezne like med Tončkovimi učitelji. Toda kot avtor že sam poudarja v spremni besedi, se v vsakem od javorških učencev in učiteljev v prvih dveh delih knjige skriva več značajev.

Vsekakor predstavlja knjiga zanimivo branje, ki ga dodatno popestri še slikovno gradivo iz avtorjevih zbirk in družinskih arhivov.

Maja Hakl